

Remigiusz Sobański

"Gli statuti delle Conferenze episcopali", Vol. 1: "Europa", Romeo Astorri, Padova 1987 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 32/3-4, 279-281

1989

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Praca stanowi pogłębione i dobrze udokumentowane studium dogmatyczno-kanoniczne. Autorowi udało się korzystnie „wydobyć” z wniosków na Sobór Watykański II, z debaty soborowej, a przede wszystkim z sukcesywnie modyfikowanych schematów *De Ecclesia* oraz *De Episcopis* wątek „synodalny”. Czytelnik zapoznaje się w ten sposób z genezą Synodu Biskupów oraz z rozwojem świadomości ojców soboru zorientowanej ku potrzebie utworzenia owego *collegium permanentis episcoporum*. Problem ukazany jest na tle debaty dotyczącej kwestii kolegiałności i *sollicitudo pro universa Ecclesia* wszystkich biskupów. Interesująco zostały przedstawione różne tendencje i kierunki rozwiązań dostrzegalne w auli synodalnej. W wielu kwestiach autor zajmuje własne stanowisko. Wyczerpująco prezentuje strukturę prawną Synodu Biskupów.

Książkę wypada ze wszelich miar zalecać zarówno teologom, jak i kanonistom.

Ks. Wojciech Góralski

Romeo Astorri, Gli statuti delle Conferenze episcopali.

I: Europa, Padova (CEDAM) 1987, ss. 218 + 12 nl.

(Pubblicazioni della Università di Pavia.

Studi nelle scienze giuridiche e sociali NS 52).

Konferencje Biskupów należą do tematów aktualnych. Zajmował się nimi synod biskupów w r. 1969 oraz 1985. Ten ostatni podkreślił konieczność studiów nad ich statusem teologicznym. Ważnym przyczynkiem w tej materii są świeżo wydane materiały międzynarodowego kolokwium w Salamance (*Naturaleza y futuro de las Conferencias Episcopales*, Salamanca 1988). Kongregacja Biskupów przedłożyła biskupom projekt dokumentu *O teologicznym i prawnym statusie Konferencji Biskupów* z prośbą o zajęcie stanowiska do końca 1988 r. W tym kontekście cenna jest — wydana w rzędzie publikacji z zakresu nauk prawnych i społecznych Uniwersytetu w Pawii — praca Romeo Astorriego *Gli Statuti delle Conferenze Episcopali*. Ukazała się ona jako trzeci tom kierowanej przez prof. G. Feliciani serii *Quaderni della codificazione canonica* poświęconej historii prawnokulturowej kodyfikacji prawa kościelnego i stanowi wyraźne poszerzenie perspektywy studiów prezentowanych w tej serii. Zasadniczy trzon publikacji obejmuje teksty statutów europejskich konferencji biskupów, łącznie ze statutami Rady Konferencji Biskupów Europy (CCEE) oraz Komisji Episkopatów Wspólnoty Europejskiej (COMECE). Ani z przedmowy ani z uwag wstępnych nie wynika, czy i kiedy ukaze się drugi tom zawierający statuty konferencji pozaeuropejskich.

Do tekstów statutów autor dotarł dzięki uprzejmości podsekretarza Kongregacji Biskupów oraz Kongregacji Kościołów Wschodnich. Prezentuje więc statuty obowiązujące w czasie przygotowania pracy, praktycznie z końcem 1986 r. Dlatego znalazły się obok siebie statuty definitywnie zatwierdzone, jak też zatwierdzone *ad experimentum* (Anglia i Walia, Grecja, Malta, Węgry, Polska) czy też *ad quinquennium* (Jugosławia w r. 1983). W chwili dotarcia książki na rynek nie wszystkie zamieszczone w zbiorze statuty pozostawały w mocy (np. statut Konf. Episkopatu Polski). Teksty poszczególnych statutów autor poprzedził istotnymi danymi historycznymi dotyczącymi powstania konferencji, ich przekształceń organizacyjnych, liczby członków w latach 1969—1984 oraz diecezji nią objętych. Dane te zaczerpnął z *Conspectus Conferentiarum Episcopaliū Europae* wydanego w r. 1984 przez CCEE. Dane świadczą o tendencji zwyżkującej gdy chodzi o liczbę członków konferencji — z wyjątkiem Italii (z 308 w r. 69 do 169 w 85), Francji (z 139 w r. 74 do 125 w 85) i Hiszpanii (z 89 w r. 69 do 74 w r. 84). Autor usiłował też podać istotne wskazówki bibliograficzne, zestaw pozycji jest jednak nader skromny.

Dla autorów zajmujących się konferencjami biskupimi praca dra Astorriego stanowi cenną pomoc — atoli z zastrzeżeniem, że nie znajdujemy w niej wszystkich statutów aktualnie obowiązujących. Zestawienie statutów zatwierdzanych na przestrzeni 17 lat odbiło się też na wstępnej części pracy, w której autor przeprowadza studium porównawcze i w oparciu o nagromadzone dokumenty daje ich charakterystykę prawną. Skrupulatnie wyłowił odrębności, należy jednak postawić pytanie, w jakiej mierze zachowały się one w statutach definitywnie zatwierdzonych. Charakterystyka kreślona przez autora wymaga obecnie w szeregu punktach korektury (np. odnośnie do przewodniczącego konferencji). Wśród dwudziestu — oprócz CCEE i COMECE — europejskich konferencji biskupów trzy nie mają charakteru krajowego. Są to konferencje biskupów Anglii i Walii oraz Szkocji, a więc dwie konferencje działające na terenie Wielkiej Brytanii oraz Konferencja skandynawska, do której należą biskupi Danii, Finlandii, Islandii, Norwegii i Szwecji. Najzwięźlejsze są statuty greckie (12 artykułów) i szwajcarskie (14 art.), na przeciwnym biegunie znajduje się włoski (59 art.). Statuty krajów, których język zalicza się do kongresowych, pisane są w języku ojczystym, inne w języku łacińskim. Spośród osobliwości wymieńmy Radę Kardynałów w Konferencji Biskupów Francji oraz przynależność (z głosem doradczym) do konferencji biskupów RFN wizytatorów apostolskich i kanonicznych. Wszystkie statuty nawiązują do dyspozycji Dekretu *Christus Dominus*, nie brak jednak też takich, które w samookreśleniu konferencji idą dalej. Tak np. konferencja szwajcarska określa się jako gremium kierownicze Kościoła katolickiego w Szwajcarii. Wolno mieć nadzieję, że w dyskusji nad statutem teologicznym i prawnym Konferencji Bi-

skupów (mającej prowadzić do odpowiedniego dokumentu doktrynalnego) samoświadomość poszczególnych konferencji stanowić będzie jeden z argumentów.

Ks. Remigiusz Sobański

Giorgio Corbellini. Il sinodo diocesano nel nuovo Codex Iuris Canonici.

Roma 1986. Pontificia Università Lateranense s. XXIV + 274 + 6 nrb.

W serii wydawniczej *Quaderni di Apollinaris* Instytutu Obojga Praw Papieskiego Uniwersytetu Lateraneńskiego ukazała się — jako tom 7 — praca G. Corbellini na temat synodu diecezjalnego w nowym Kodeksie Prawa Kanonicznego. Autor prezentuje tutaj normy zbioru Jana Pawła II zawarte w kanonach 460—468 traktujące o synodzie diecezjalnym nawiązując szeroko do historii tej instytucji. Praca oparta jest na szerokiej bazie źródłowej związanej przede wszystkim z dziejami synodu w ustawodawstwie kościelnym. Stanowią ją: dekrety soborów powszechnych, akty prawne papieży, akty prawne kongregacji rzymskich, projekty uchwał soborów, Corpus Iuris Canonici, projekty redakcyjne Papieskiej Komisji do Rewizji KPK, księgi liturgiczne. Obficie nawiązano także do literatury na temat synodów, m. in. do dzieła Benedykta XIV „De Synodo Dioecesana”.

Całość dzieła składa się z siedmiu rozdziałów. W pierwszym z nich (s. 4—43) Autor omawia historię — dawną i najnowszą — instytucji synodu diecezjalnego jako narzędzia wspólnoty Kościoła partykularnego. Pierwszą część rozważań poświęca tutaj Kodeksowi Prawa Kanonicznego Jana Pawła zwracając uwagę na zaakcentowaną przez prawodawcę w konstytucji *Sacrae disciplinae leges* zasadę wierności Soborowi Watykańskiemu II oraz tradycji kanonistycznej. Szerzej rozwija ideę synodu diecezjalnego zawartą w dekrete soborowym *Christus Dominus* (n. 36). W drugiej części rozdziału czytelnik zapoznaje się z wywodami G. Corbellini na temat synodu diecezjalnego jako narzędzia wspólnoty Kościoła partykularnego. Autor podkreśla, iż w kan. 463 KPK traktującym o uczestnikach synodu diecezjalnego widać refleks nauki soborowej o Kościele jako wspólnotcie. W synodzie urzeczywistnia się wspólnota Kościoła partykularnego we wszystkich jej elementach składowych: biskup, duchowieństwo, osoby zakonne, laikat. Trzeci punkt rozdziału został poświęcony historii synodu diecezjalnego. Przedstawiono ją zwięźle i przejrzyście w następujących okresach: początki instytucji, jej rozwój, od soboru lateraneńskiego IV do soboru trydenckiego, od soboru trydenckiego do KPK/1917, od kodeksu do czasów współczesnych. Początków instytucji synodu diecezjalnego autor upatruje w konstytucji Walentyna, Gracjana i Walentyniana z 376 r. zawartej w księdze XVI Kodeksu Teodozjana (tyt. II,